

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นคำสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้ปฏิบัติอบรมจิต และพัฒนาตนจนมีความคิดเห็นที่ถูกต้องนั่นคือ สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ) ซึ่งเป็นชื่อของปัญญา และวิปัสสนาในขั้นต้น ที่ประกอบอยู่ในหลักธรรมต่าง ๆ ในสัมมาทิฐิสูตรซึ่งเป็นหนทางที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้น บรรลุ มรรค ผล นิพพาน สมดังพระพุทธภาษิตที่ว่า “บุคคลจะล่วงพ้นทุกข์ได้ เพราะสมาทานสัมมาทิฐิ”^๑

ในสัมมาทิฐิสูตร พระสารีบุตรแสดงข้อความไว้ว่า “พระอริยสาวกรู้ชัดอกุศล และรากเหง้าของอกุศล รู้ชัดกุศล และรากเหง้าของกุศล เมื่อนั้นก็ชื่อว่า ละอนุสัยกิเลสที่นอนเนื่องในสันดาน คือละราคานุสัย บรรเทาปฏิกานุสัย ถอนทิฏฐานุสัย และมานานุสัย ยังวิชาให้เกิดเป็นผู้ที่กระทำที่สุดแห่งทุกข์ได้ในปัจจุบันนี้ชื่อว่า มีสัมมาทิฐิมีความเห็นตรง มีความเลื่อมใสอันแน่วแน่ในธรรมมาสู่พระสัทธรรมนี้”^๒

ดังนั้น สัมมาทิฐิจึงเป็นข้อธรรมที่สำคัญในการแก้ปัญหา และทำลายมิจฉาทิฐิ^๓ (ความเห็นผิด) เพราะมันเป็นเหตุแห่งความชั่วร้ายทั้งปวงอย่างเช่น ทำให้เกิดทุจริต ๓^๔ (กายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต) เป็นต้น การศึกษา และการปฏิบัติอย่างจริงจังเท่านั้น จึงจะเข้าถึงสัมมาทิฐิได้ตั้งแต่ในระดับต้น หรือระดับศีลธรรมซึ่งเป็นขั้นสามัญ เป็นต้น อย่างเช่นมีความเชื่อในพระรัตนตรัย เชื่อในเรื่องของกรรมอย่างมั่นคง ทั้งกรรมเก่าและกรรมใหม่ตลอดเวลา ถ้าเข้าใจ สัมมาทิฐิก็สามารถเลือกทำกรรมใหม่ที่เป็นกุศลได้มาก ไม่ว่าจะรับอารมณ์ที่ดี (อิฏฐารมณ์) หรืออารมณ์ที่ไม่ดี (อนิฏฐารมณ์) ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ก็ล้วนเป็นผลของอดีต เป็นกรรมที่ตนเองกระทำทั้งสิ้น ซึ่งมันส่งผลอยู่เสมอให้ได้รับความสุข และความทุกข์สลับกันไปในปัจจุบัน ถ้า

^๑ อ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๔๙/๖๘.

^๒ ม.ม. (ไทย) ๑๒/๘๙/๘๒-๘๔.

^๓ ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๔๐/๔๗๕.

^๔ ศาสตราจารย์ นายแพทย์เชวง เดชะโกศยะ, สัมมาทิฐิ, (กรุงเทพมหานคร: บรรณศิลป์ พรินต์ติ้ง จำกัด ๒๕๓๕), หน้า ๑.

ทำกรรมใหม่ก็เป็นเหตุใหม่ ทั้งดีและไม่ดี จะได้รับผลในอนาคตแน่นอน ทำเหตุไว้อย่างไร ต้องได้รับผลตรงกับเหตุนั้น เช่น ทำกายวาจาใจที่สุจริตไว้เป็นเหตุ ผลก็เป็นความทุกข์ ทำกายวาจาใจที่สุจริตไว้เป็นเหตุ ผลที่ได้รับต้องเป็นความสุขซึ่งขึ้นอยู่กับกาลเวลา และปัจจัยอื่น ๆ ผลของกรรมที่ทำจะเก็บไว้ในจิตใจ และจะติดตามผู้ทำกรรมนั้นตลอดไปเหมือนเงาตามตัว

ความเชื่อในเหตุผลของกรรมนี้ เรียกว่าศรัทธาสัมปยุต^๕ คือ มีสัมมาทิฐิเป็นเบื้องต้น มีศรัทธาและปัญญา อันเป็นทรัพย์ภายใน (อริยทรัพย์) และพร้อมที่จะปฏิบัติธรรมในขั้นสูงต่อไป เพราะคำสอนในพระพุทธศาสนาล้วนมีค่าสูงสุด และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้ที่ต้องการปฏิบัติธรรมจริง ๆ เท่านั้นจึงจะเกิดมรรคเกิดผล และผู้ปฏิบัติจะต้องมีสัมมาทิฐิ^๖ อันเป็นความเห็นชอบเรียกว่าเกิดปัญญาในธรรมขึ้นเป็นความเห็นตรง สัมมาทิฐิจึงเป็นข้อสำคัญที่ควรศึกษา พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้เป็นข้อแรกในอริยมรรคมีองค์ ๘^๗ คือ เป็นองค์แรกแห่งอริยมรรคที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้น เพราะฉะนั้นการปฏิบัติธรรมตามความเป็นจริง ก็เพื่อให้ได้ปัญญาในธรรมอันเป็นสัมมาทิฐินั่นเอง ถ้าหากว่าไม่มีสัมมาทิฐิก็มีอาจบรรลุถึงข้อที่ปฏิบัติ และผลแห่งการปฏิบัติที่เป็นจุดมุ่งหมายในทางพระพุทธศาสนาได้

อนึ่ง การเจริญวิปัสสนา^๘ หรือการปฏิบัติกรรมฐานนั้นต้องอาศัยอารมณ์ของวิปัสสนา ซึ่งเป็นพื้นที่ในการกระทำวิปัสสนา ในที่นี้หมายถึง หลักธรรมในสัมมาทิฐิสูตรได้แก่ อกุศลและกุศล อาหาร สัจจะ ขราและมรณะ ขาติ ภพ อุปาทาน ตัณหา เวทนา ผัสสะ สฬายตนะ นามรูป วิญญาณ สังขาร อวิชชา และอาสวะ ซึ่งเมื่อสงเคราะห์ลงแล้ว ก็คือ รูปนาม นั่นเอง ผู้ปฏิบัติต้องกำหนดรูปนามปรมาณุนั้นเป็นอารมณ์ ในขณะที่มีการกระทบของอารมณ์ตามทวารต่าง ๆ อย่างจดจ่อต่อเนื่อง

การปฏิบัติเพื่อให้เกิดปัญญารู้แจ้งนั้นต้องมีศีล สมาธิ ปัญญา บริบูรณ์อย่างแท้จริง คืออย่างแรกต้องชำระศีลของตนให้บริสุทธิ์เป็นต้น เพื่อกำหนดรู้บัญญัติแล้วนั้นแหละ สติ สมาธิ และญาณปัญญาจึงจะแก่กล้า ต่อมาเมื่อถึงที่สุดแล้วอารมณ์ที่เป็นบัญญัติทั้งหมดก็หายไป ในขณะที่เดียวกันก็จะเข้าถึงสภาพที่เป็นปรมาณโดยส่วนเดียว นอกจากนี้การกำหนดรูป-นาม ที่ปรากฏ

^๕ ศาสตราจารย์ นายแพทย์เชวง เดชะโกศยะ, **สัมมาทิฐิ**, (กรุงเทพมหานคร: บรรณศิลป์ พรินต์ติ้ง จำกัด, ๒๕๓๕), หน้า ๒.

^๖ ม.ม. (ไทย) ๑๒/๘๙/๘๑, ม.ม.อ. (ไทย) ๑/๑/-/๕๒๐.

^๗ ม.ม. (ไทย) ๑๒/๓๓/๓๑.

^๘ พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ), **คำถามคำตอบ เรื่องวิปัสสนากรรมฐาน**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๖๔.

ในทวารทั้ง ๖ ได้ตามลำดับนั่นเอง คือ การเจริญวิปัสสนาขั้นสมบูรณ์ซึ่งในการพัฒนาปัญญา จนถึงระดับโลกุตตตระนั้นต้องอาศัยปัจจัย ที่สำคัญอย่างหนึ่งอันเป็นบ่อเกิดแห่งกุศลธรรมทั้งหลายทั้งปวงนั่นคือ “สัมมาทิฐิ” ที่เป็นปัจจัยเบื้องต้น ในการที่จะพัฒนาปัญญาให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไปจนเป็นปัญญาระดับโลกุตตระที่ทำให้ถึงความพ้นทุกข์ คือ พระนิพพานได้

จากความสำเร็จและจำเป็นอย่างยิ่งดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาสัมมาทิฐิสูตรอันเป็นความเห็นชอบในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหนทางที่จะนำไปสู่การบรรลุธรรมผลนิพพาน อีกทั้งเพื่อเป็นข้อมูลเชิงวิชาการเป็นแบบอย่างในการค้นคว้าของผู้ที่มีความสนใจ ต้องการหาความรู้ในเรื่องสัมมาทิฐิสูตร และเพื่อเป็นประโยชน์ในการเจริญวิปัสสนาภาวนาสืบไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาเนื้อหาและหลักธรรมในสัมมาทิฐิสูตร
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาอรรถวิปัสสนากรรมฐานในสัมมาทิฐิสูตร
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางการเจริญวิปัสสนาภาวนาในสัมมาทิฐิสูตร

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ เนื้อหาและหลักธรรมในสัมมาทิฐิสูตรเป็นอย่างไร
- ๑.๓.๒ อรรถวิปัสสนากรรมฐานในสัมมาทิฐิสูตรเป็นอย่างไร
- ๑.๓.๓ แนวทางการเจริญวิปัสสนาภาวนาในสัมมาทิฐิสูตรเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ที่ผู้วิจัยมุ่งเน้นที่จะศึกษา ความเป็นมา ความหมาย และความสำคัญของหลักธรรมในสัมมาทิฐิสูตร ตลอดจนการบรรลุธรรมที่เกี่ยวข้องกับสัมมาทิฐิ ซึ่งปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้ ศึกษาเนื้อหาหลักธรรมในสัมมาทิฐิสูตร และหลักปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาที่ประกอบด้วยสัมมาทิฐิ ซึ่งเป็นเหตุปัจจัยให้บรรลุธรรมในเบื้องต้น ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งพระสารีบุตรได้แสดงไว้ในพระสูตรตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก และในพระไตรปิฎกเล่มอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตลอดจนอรรถกถา ฎีกา ปกรณวิเสส หนังสือ เอกสาร ตำรา ผลงานทางวิชาการ และรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านการศึกษา

ศึกษาเนื้อหาแนวทางการเจริญวิปัสสนาซึ่งพระสารีบุตรแสดงไว้ในพระสูตรตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์^๙ ฉบับภาษาไทยของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และหลักวิปัสสนาภาวนา หลักสติปัฏฐาน ๔ ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ตลอดจนในพระไตรปิฎกเล่มอื่น ๆ อรรถกถา^{๑๐} ฎีกา หนังสือวิชาการที่อธิบายเกี่ยวกับสัมมาทิฐิได้แก่ พุทธธรรม เรียบเรียงโดย พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร และโพธิปักขิยธรรม โดยพระคันธสาราภังค์, In This Very Life รู้แจ้งในชาตินี้ โดย พระบัณฑิตาภังสะ, เข้าใจ เข้าถึงพระพุทธศาสนา โดยนายแพทย์วรินทร์ วิชยานุโรจน์, เรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม โดยท่านพุทธทาสภิกขุ และตำราวิชาการ ตำราการปฏิบัติธรรมอื่น ๆ

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ สัมมาทิฐิสูตร หมายถึง พระสูตรว่าด้วยความเห็นชอบเป็นภาชิตของพระสารีบุตร สูตรที่ ๙ ในพระสูตรตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์^{๑๑}

๑.๕.๒ วิปัสสนาภาวนา หมายถึง การเจริญวิปัสสนาให้เกิดความรู้แจ้งตามเป็นจริง

๑.๕.๓ สติปัฏฐาน ๔ หมายถึง ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งสติ กำหนดพิจารณาเพื่อให้เกิดปัญญาเห็นตามความเป็นจริงใน กาย เวทนา จิต ธรรม

๑.๕.๔ กัมมัสสกตาญาณ หมายถึง ความรู้ถึงภาวะที่สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

๑.๕.๕ อริยมรรค^{๑๒} หมายถึง ทางอันประเสริฐ, ทางดำเนินของพระอริยะ, ญาณอันให้สำเร็จความเป็นพระอริยะ มี ๔ คือ โสดาปัตติมรรค สกทาคามิมรรค อนาคามิมรรค และอรหัตตมรรค

๑.๕.๖ อนุสัย หมายถึง กิเลสที่แฝงตัวนอนเนื่องอยู่ในสันดาน มี ๗ คือ กามราคานุสัย (ความกำหนัดในกาม) ปฏิฆานุสัย (ความคิดมุ้งร้าย) ทิฏฐานุสัย (ความเห็นผิด) วิจิกิจฉานุสัย (ความลังเลสงสัย) มานานุสัย (ความถือตัว) ภวราคานุสัย(ความติดใจในภพ) อวิชานุสัย (ความไม่รู้แจ้ง)

^๙ ม.ม. (ไทย) ๑๒/๘๙/๘๑-๑๐๐.

^{๑๐} ม.ม.อ. (ไทย) ๑/๑/-/๕๔๑-๖๐๕.

^{๑๑} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๘๙/๘๑-๑๐๐, ม.ม.อ. (ไทย) ๑/๑/-/๕๔๑-๖๐๕.

^{๑๒} ส.ช. (ไทย) ๑๗/๑/๑๙๙.

- ๑.๕.๗ ทัสสนะ หมายถึง การเห็น, การเห็นด้วยปัญญา, ความเห็น, สิ่งที่เห็น
- ๑.๕.๘ อารมณวิปัสสนา หมายถึง อารมณที่เป็นเครื่องยึดหน่วงจิตเป็นสิ่งที่ถูกรู้
- ๑.๕.๙ โยนิโสมนสิการ หมายถึง การทำไว้ในใจโดยอุบายแยบคาย, การพิจารณาโดยแยบคาย อย่างเช่น มีความเห็นถูกต้องในสิ่งที่ไม่เที่ยงว่า “ไม่เที่ยง” เป็นต้น
- ๑.๕.๑๐ อาสวะ หมายถึง กิเลสที่หมักหมมหรือต้องอยู่ในสันดานที่ไหลซึมชานไปย้อมจิตเมื่อประสบอารมณ์ต่าง ๆ ในที่นี้ คือ อาสวะ ๓ ได้แก่ กามาสวะ ภวาสวะ และอวิชชาสวะ
- ๑.๕.๑๑ อวิชชา หมายถึง ความหลงอันเป็นเหตุให้ไม่รู้จริง คือ ความไม่รู้ในอริยสัจ ๔
- ๑.๕.๑๒ อริยสัจ ๔^{๑๓} หมายถึง ความจริงอันประเสริฐ ๔ อย่าง คือ ทุกข์ (ทุกข์สัจจะ) สมุทัย(สมุทัยสัจจะ) นิโรธ(นิโรธสัจจะ) และมรรค(มรรคสัจจะ)
- ๑.๕.๑๓ ปฏิจจสมุปบาท หมายถึง การที่ธรรมทั้งหลายอาศัยกัน จึงเกิดมี, สภาพอาศัยปัจจัยเกิดขึ้นสืบต่อเนื่องถึงกันเป็นหลักความจริงโดยธรรมดา ตามกฎธรรมชาติ

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทบทวนวรรณกรรม เอกสาร ตำราวิชาการของพระพุทธศาสนา รวมทั้งรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิปัสสนาในสัมมาทิฐิสูตร ดังนี้

๑.๖.๑ คัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท

๑) คัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พุทธศักราช ๒๕๓๙ ในพระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปิณณาสก์^{๑๔} ได้แสดงเนื้อหาของสัมมาทิฐิสูตรแบ่งเป็น ๑๖ วาระ คือ (๑) กัมมปาถวาระ ว่าด้วยอกุศลกรรมบถและกุศลกรรมบถ (๒) อาหารวาระ ว่าด้วยอาหาร (๓) ทุกขวาระ ว่าด้วยทุกข์ (๔) ชรามรณวาระ ว่าด้วยชราและมรณะ (๕) ชาติวาระ ว่าด้วยชาติ (๖) ภววาระ ว่าด้วยภพ (๗) อุปทานวาระ ว่าด้วยอุปทาน (๘) ตัณหาวาระ ว่าด้วยตัณหา (๙) เวทนาวาระ ว่าด้วยเวทนา (๑๐) ผัสสะวาระ ว่าด้วยผัสสะ (๑๑) สฬายตนวาระ ว่าด้วยอายตนะ ๖ (๑๒) นามรูปวาระ ว่าด้วยนามและรูป (๑๓) วิญญาณวาระ ว่าด้วยวิญญาณ (๑๔) สังขารวาระ ว่าด้วยสังขาร (๑๕) อวิชชาวาระ ว่าด้วยอวิชชา (๑๖) อาสววาระ ว่าด้วยอาสวะ และคัมภีร์พระไตรปิฎกเล่มอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

^{๑๓} พุ.เถร. (ไทย) ๒๖/๔๙๒/๔๒๒.

^{๑๔} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๘๙/๘๑-๑๐๐.

๒) คัมภีร์อรรถกถาแสดงข้อความอธิบายสัมมาทิฐิไว้ในพระสูตร และอรรถกถาแปล มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก แสดงข้อความไว้ว่า เสขบุคคล ชื่อว่า มีความเห็นชอบ เพราะมีความเห็นชอบที่แน่นอน ส่วนอเสขบุคคล ชื่อว่า มีความเห็นชอบเพราะไม่ต้องศึกษา แต่ในที่นี้มีประสงค์เอาผู้ประกอบด้วยสัมมาทิฐิที่เป็นโลกุตตรบุคคลที่แน่นอน คือ เป็นเครื่องนำสัตว์ออกจากทุกข์ว่า ผู้มีความเห็นชอบ เพราะเหตุนี้เอง ท่านพระสารีบุตรจึงได้กล่าวว่า เป็นผู้ประกอบด้วยความเลื่อมใสในธรรมไม่คลอนแคลน ได้มาสู่พระสัทธรรมนี้แล้ว อธิบายว่า สัมมาทิฐิที่เป็นโลกุตตรเท่านั้นเป็นความเห็นที่ตรง ไปตามตรงไม่ข้องแวะกับที่สุดทั้งสองอย่าง คลายความยึดมั่นถือมั่นด้วยทิฐิ^{๑๕}

๓) คัมภีร์ฎีกาแสดงข้อความอธิบายสัมมาทิฐิไว้ว่าธรรม ๘ ประการมีสัมมาทิฐิเป็นต้น ที่ได้เริ่มว่า กตมทุกขนิโรธคามินี ปฏิปทา อริยสัจ ปฏิปทา อันให้ถึงความดับทุกข์ เป็นอริยสัจเป็นโฉน มาในนิเทศแห่งทุกขนิโรธคามินีปฏิบัติ ในพระบาลี โดยนัยมีอาทิว่า สัมมาทิฐิ และที่ทรงนำเอาพระบาลีนั้นแหละมาตรัสไว้ในที่นี้ ด้วยอำนาจแห่งอุเทศ ข้าพเจ้าได้ประกาศไว้แล้วโดยเนื้อความ มิใช่ประกาศด้วยอำนาจนิเทศแห่งมรรคสัจ เพื่อจะเลียงเสียซึ่งคำถามว่า ถ้าได้ประกาศไว้โดยเนื้อความแล้วก็การกล่าวไว้จะมีประโยชน์อะไร ท่านอาจารย์จึงกล่าวคำมีอาทิว่าแต่ในที่นี้ ดังนี้^{๑๖}

๔) ปกรณ์วิเสสวิสุทธิมรรค พระพุทธโฆษาจารย์ อธิบายว่า โดยสังเขป ปัญญาจักขุอันมีพระนิพพานเป็นอารมณ์ ถอนอวิชานุสัยขึ้นได้แห่งพระโยคีผู้ปฏิบัติเพื่อแทงตลอดซึ่งสัจจะ ๔ ชื่อสัมมาทิฐินั้น มีความเห็นชอบเป็นลักษณะ มีอันประกาศความแท้จริงเป็นกิจ มีการทำลายความมืด คือ อวิชชาเสียได้เป็นผล ญาณในมรรคที่เรียกว่าสัมมาทิฐิ โดยความหมายว่า เห็นในขณะแห่งโสดาปัตติมรรค ออกไปจากมิจฉาทิฐิ คือ ออกไปจากกิเลสที่เป็นไปตามมิจฉาทิฐินั้น และจากขันธทั้งหลายที่ดำเนินไปตามมิจฉาทิฐินั้น ออกไปจากส่วนทั้งสองจึงเรียกญาณในมรรค^{๑๗}

๑.๖.๒ ตำราวิชาการพุทธศาสนาเถรวาท

๑) พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), แสดงสัมมาทิฐิไว้ในหนังสือ “พุทธธรรม” ว่าเมื่อดวงอาทิตย์อุทัยอยู่ ย่อมมีแสงอรุณขึ้นมาก่อน เป็นบุพนิमित ฉนใด สัมมาทิฐิก็เป็นตัวนำ เป็น

^{๑๕} ม.ม.อ. (ไทย) ๑/๑/-/๕๔๒.

^{๑๖} วิสุทธิ.ฎีกา. (ไทย) ๓/๙๗/๑๙๙.

^{๑๗} พระพุทธโฆษาจารย์, **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**, แปลเรียบเรียงโดย สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนาเพรส จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๘๕๒.

บุญนิมิตเพื่อการตรัสรู้ตามเป็นจริงซึ่งอริยสัจ ๔ ประการ ฉะนั้น ผู้มีสัมมาทิฐิย่อมเป็นอันหวังสิ่งนี้ได้คือจรรู้ชัดตามเป็นจริงว่า ทุกข์คือดังนี้ เหตุให้เกิดทุกข์คือดังนี้ ความดับทุกข์คือดังนี้ ปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์คือดังนี้ บรรดาองค์มรรคเหล่านั้น สัมมาทิฐิเป็นตัวนำ ด้วยสัมมาทิฐิจึงรู้จักมิจฉาทิฐิ ทำลายอวิชชา ยังวิขาให้เกิด ทำให้แจ้งซึ่งนิพพานได้ ด้วยทิฐิที่ตั้งไว้ชอบ ด้วยมรรคภาวนาที่ตั้งไว้ชอบ เราไม่เห็นธรรมอื่นแม้สักอย่าง ซึ่งจะเป็นเหตุให้กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดได้เกิดขึ้น หรือกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว เป็นไปเพื่อความเพิ่มพูนไพบูลย์ เหมือนอย่างสัมมาทิฐินี้เลย^{๑๘}

๒) พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ) แสดงสัมมาทิฐิไว้ในหนังสือ “ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร” ว่า การรู้ริยสัจ ๔ ตามความเป็นจริง ชื่อว่า สัมมาทิฐิ ตามคัมภีร์อรรถกถาของอังคุตตรนิกาย มี ๕ คือ ๑. กัมมัสสกาตาสัมมาทิฐิ ๒. ฌานสัมมาทิฐิ ๓. วิปัสสนาสัมมาทิฐิ ๔. มรรคสัมมาทิฐิ ๕. ผลสัมมาทิฐิ ในคัมภีร์อรรถกถาของอุปริปณณาสก์ กล่าวถึงสัมมาทิฐิมี ๕ ชนิด เช่นเดียวกัน ต่างกันเพียงมีปัจเจกชนสัมมาทิฐิ คือ ความเห็นชอบที่เกิดจากการพิจารณาทบทวน มาแทนฌานสัมมาทิฐิเท่านั้น เมื่อนำรวมกัน จึงมีสัมมาทิฐิ ๖ ชนิดตามคัมภีร์อรรถกถาของอังคุตตรนิกาย ในเรื่องนี้อธิบายว่า ผลสัมมาทิฐิเกิดพร้อมกับผลญาณทั้ง ๔ และผลญาณนั้นก็เกิดต่อจากมรรคญาณด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย (ปัจจัยต่อเนื่องไม่มีระหว่าง) ไม่มีความจำเป็นที่ผู้ปฏิบัติจะต้องทำอะไรเป็นพิเศษ ถึงปัจเจกชนสัมมาทิฐิก็เป็นการพิจารณาทบทวนมรรคผล เป็นต้นที่ตนบรรลุแล้ว^{๑๙}

๓) พระบัณฑิตาภิวงศ์ กัมมภูฏานาจริยะ อุ แสดงสัมมาทิฐิไว้ในหนังสือ “In This Very Life รู้แจ้งในชาตินี้” ว่า สัมมาทิฐิจะเป็นแรงผลักดันรวมทั้งกำหนดแนวทางพัฒนาจิต ประดุจสารถิของราชรถ เมื่อวิปัสสนาสัมมาทิฐิปรากฏขึ้นราชรถก็พร้อมที่จะออกเดินทาง ค่อย ๆ ขยับ และเคลื่อนไปบนหนทางที่จะนำไปสู่พระนิพพานถึงตอนนี้ผู้ปฏิบัติก็สามารถบังคับรถให้เคลื่อนไปได้เพราะรถมีเกวียกบังคับแล้ว มีพนักพิงหลังมั่นคง และคนขับก็นั่งเข้าที่เรียบร้อย ผู้ปฏิบัติเพียงแต่ออกแรงบังคับล้อทั้งสองเบา ๆ แล้วราชรถก็จะทะยานออกไปจนเกิดปัญญาหยั่งรู้อนิจจัง ทุกขัง และอนัตตาแล้วเห็นสิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นและดับไปเร็วขึ้น และชัดเจนมากขึ้น เห็นการ

^{๑๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๗๓๓-๗๓๔.

^{๑๙} พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ), ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร, แปลเรียบเรียงโดย พระคันธสาราภิวงศ์, พิมพ์ครั้งที่ ๑ (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ประยูรสาส์นไทย การพิมพ์, ๒๕๕๕), หน้า ๑๓๒.

เกิดดับจากขณะหนึ่งไปสู่อีกขณะหนึ่งละเอียดยิ่งกว่าเศษเสี้ยวของวินาที หลังจากวิปัสสนาญาณ
 ขั้นต่าง ๆ ผ่านไปแล้วมรรคญาณก็เข้ามาแทนที่พร้อมนำผู้ปฏิบัติเข้าสู่พระนิพพาน^{๒๐}

๔) นายแพทย์วรินทร์ วิชญาณโรจน์ แสดงสัมมาทิฐิไว้ในหนังสือ “เข้าใจ เข้าถึง
 พระพุทธศาสนา” ว่า สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ หมายถึง เห็นถูกต้องตามความเป็นจริง ตรงตาม
 สภาวะและเหตุปัจจัย (สิ่งทั้งหลายเป็นไปตามเหตุปัจจัย และสิ่งทั้งหลายเป็นระบบแห่ง
 ความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัยทั้งหลาย) เช่น เห็นว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เห็นว่าศีล และอริยสัจ ๔
 ปฏิบัติได้จริง เป็นจุดเริ่มต้น และปลายสุดของมรรคการที่สัมมาทิฐิจะเจริญขึ้น ย่อมต้องอาศัย
 โยนิโสมนสิการเรื่อยไป ทำให้มีสติสัมปชัญญะ เป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง คิดตัดสินใจ และการ
 กระทำต่าง ๆ ด้วยปัญญาเมื่อสัมมาทิฐิเกิดขึ้นแล้ว ย่อมเจริญเข้าสู่จุดหมายด้วยการอดทน
 ขององค์ประกอบอีก ๕ อย่าง ได้แก่ ๑. ศีล ๒. สุตะ ๓. สากัจฉา ๔. สมณะ ๕. วิปัสสนา จึงจะ
 สมบูรณ์^{๒๑}

๕) พระคันธสาราภังค์ ได้แสดงสัมมาทิฐิไว้ในหนังสือ “โพธิปักขิยธรรม” ว่า สัมมา-
 ทิฐิที่เข้าใจกรรม และผลของกรรม จัดเป็นความเห็นชอบขั้นพื้นฐานเพื่อก่อให้เกิดความเพียร
 ปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นจากวิภวสงสาร ความจริงศาสนาพุทธเน้นเรื่องกรรมว่า เหล่าสัตว์มีกรรม
 เป็นสมบัติของตน มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นพวกพ้อง มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัยของตน เราทำ
 กรรมอันใดที่ดีหรือชั่ว ย่อมได้รับผลของกรรมนั้น ผลกรรมจะให้ผลทั้งโลกนี้และโลกหน้าความ
 เข้าใจดังกล่าวชื่อว่า กัมมัสสกตาสัมมาทิฐิ นอกจากนั้น ยังหมายความว่า ปัญญาที่ยังเห็น
 สภาวะธรรมตามความเป็นจริงในขณะเกิดวิปัสสนาญาณขั้นต่าง ๆ จนกระทั่งถึงมรรคญาณ ผลญาณ
 และปัจจุเวกขณะญาณ^{๒๒}

๖) ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้แสดงสัมมาทิฐิไว้ในหนังสือ “เรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม”
 ว่า สัมมาทิฐิที่เป็นตัวนำ เกิดขึ้นอ่อน ๆ ก่อน, เกิดขึ้นเท่าใด ก็จงองค์อื่น ๆ ให้เกิดขึ้นตามส่วน
 องค์ที่เกิดขึ้นนั้นกลับช่วยอุดหนุนสัมมาทิฐิให้คมกล้าขึ้นอีก และส่งเสริมชักจูงกันไปต่อไปอีกโดย

^{๒๐} พระบัณฑิตาภังสะ, In This Very Life (รู้แจ้งในชาตินี้), พิมพ์ครั้งที่ ๒, ปรับปรุงฉบับแปล
 โดยพระครูประจาก สิริวิมล และพระสว่าง ดิถีวิโร, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สหธรรมิก จำกัด,
 ๒๕๔๙), หน้า ๓๗๕-๓๗๖.

^{๒๑} นายแพทย์วรินทร์ วิชญาณโรจน์, เข้าใจ เข้าถึง พระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วน
 สามลดา จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๖๓.

^{๒๒} พระคันธสาราภังค์, โพธิปักขิยธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๕. โดยกองทุนพิมพ์หนังสือธรรมะสุทธิจิตโต
 ภิกขุ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท บุญศิริการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๕), หน้า ๑๖๗.

ทำนองนี้ จนกว่าจะถึงขีดที่เพียงพอ และสามัคคีพร้อมกันได้ครบองค์ การอบรมทำให้มากอยู่เสมอ
 นี้เอง คือ ระเบียบแห่งการปฏิบัติธรรม ยิ่งมากก็ยิ่งเร็ว ยิ่งอธิษฐานใจล้าก็ยิ่งแรง ยิ่งในที่วิเวกก็ยิ่ง
 สุขุมลึกซึ้ง ยิ่งชำนาญก็ยิ่งคมกล้า มรรคประกอบด้วยองค์ ๘ ส่วน คล้ายกองทัพอันใหญ่ที่
 ประกอบด้วยกองย่อย ๘ กอง โดยมีกองสัมมาทิฐิเป็นตัวนำ^{๒๓}

๑.๖.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑) พระมหารุ่ง ญาณวฑฺฒโน (แรกชำนาญ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์
 สถานภาพคุณสมบัติ และบทบาทของพระโสดาบันในพุทธศาสนาเถรวาท”^{๒๔} ผลการวิจัยพบว่า
 ความเป็นพระโสดาบัน เป็นสิ่งประเสริฐกว่าการได้โลกียะทรัพย์ ทั้งยังเป็นการปิดประตูบาปบุญ
 และความเป็นพระโสดาบันนั้นไม่ใช่เรื่องอยู่ห่างไกลจากตัวเรา พระโสดาบันนั้นได้ชื่อว่าดำรงอยู่ใน
 กระแสพระนิพพานอีกไม่เกิน ๗ ขาติก็จะสำเร็จเป็นพระอรหันต์ พระโสดาบันได้แสดงบทบาท ใน
 การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจนเจริญรุ่งเรืองอีกทั้งส่งเสริมสังคม และได้เป็นตัวอย่างที่ดีของ
 พุทธศาสนิกชน ที่จะนำมาเป็นแนวการปฏิบัติเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาให้รุ่งเรืองสถาพรสืบไป

๒) พระมหาสุธน ยสสีโล (ผลชอบ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่อง
 วิปัสสนากรรมฐานในพระพุทธศาสนา”^{๒๕} ผลการวิจัยพบว่า วิปัสสนากรรมฐานเป็นคำสอนแนว
 ปฏิบัติทางด้านจิตใจ เพราะในร่างกายของมนุษย์เรามีใจเป็นใหญ่ มีใจเป็นหัวหน้า ทุกสิ่งทุกอย่าง
 สำเร็จด้วยใจ เมื่อบุคคลตั้งใจไว้ดีแล้ว ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นชนชาติใด อยู่ประเทศใด ใช้ภาษาใด
 เป็นคนมีฐานะร่ำรวยหรือยากจน เมื่อปรารถนาความสุข ความสงบที่แท้จริงแล้ว ไม่ต้องแสวงหาที่
 อื่นใด ค้นหาได้ภายในจิตใจของเราเอง เพราะความทุกข์หรือความสุขเกิดขึ้นจากใจทั้งนั้น ดังนั้น
 พระพุทธเจ้าซึ่งมีพระประสงค์ที่จะให้สังคมมนุษย์พ้นจากความทุกข์ และให้ได้รับความสงบสุขทั้ง
 ทางกายและทางใจ จึงได้ทรงประกาศคำสอนแนววิปัสสนากรรมฐานเพื่ออบรมจิตใจของมนุษย์ให้
 สงบระงับจากความชั่ว บรรลุความดีและความบริสุทธิ์ผ่องใสแห่งจิต

^{๒๓} ท่านพุทธทาสภิกขุ, เรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
 จักรานุกูลการพิมพ์, ๒๕๒๙), หน้า ๓๗.

^{๒๔} พระมหารุ่ง ญาณวฑฺฒโน (แรกชำนาญ) “การศึกษาเชิงวิเคราะห์สถานภาพคุณสมบัติ และ
 บทบาทของพระโสดาบันในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย:
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), บทคัดย่อ.

^{๒๕} พระมหาสุธน ยสสีโล (ผลชอบ), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องวิปัสสนากรรมฐานใน
 พระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ศาสตรศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหา
 จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), บทคัดย่อ.

๓) พระมหาไพฑูรย์ จันทโก (หล่อสุวรรณ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิจัยเรื่องโคตรภูฏานในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา ตามหลักสติปัฏฐาน ๔ เฉพาะกรณีการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา ๗ เดือน”^{๒๖} ผลการวิจัยพบว่าโคตรภูฏานนี้ หมายถึง การข้ามโคตรของปุถุชนไปสู่อริยะบุคคล มีลักษณะที่ต่างจากจิตทั่ว ๆ ไปเป็นการละจากอารมณ์ที่กำหนดอยู่อันเป็นสังขารทั้งรูปนาม นั่นเอง โดยมีอาการมุ่งตรงสู่ความดับที่เรียกว่า นิพพานเป็นอารมณ์ ซึ่งตรงกับคำกล่าวไว้ในคัมภีร์ ปฏิสัมภิทามรรคว่า “สภาวะธรรมใดอารมณ์สังขารที่เกิดขึ้นแล้ว แล่นเข้าไปสู่ความดับสภาวะธรรม นั้นมีชื่อว่า โคตรภูฏาน และเพราะเหตุที่เอาชนะอารมณ์สังขาร ซึ่งเป็นธรรมภายนอกแล้วแล่นเข้าไปสู่พระนิพพานอันเป็นที่ดับของสังขาร จึงมีชื่อว่า โคตรภู”

๔) นางเยาว์ หนูไชย ณ กาฬสินธุ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวคิดเรื่องมิจฉาทิภูฏีในพระพุทธศาสนาเถรวาท”^{๒๗} ผลการวิจัยพบว่า ทิภูฏีสามารถนำชีวิตและสังคมหรือมนุษยชาติทั้งหมด ไปสู่ความเจริญงอกงาม ความหลุดพ้น หรือนำไปสู่ความเสื่อม ความพินาศก็ได้ สาเหตุที่ทำให้เกิดมิจฉาทิภูฏี คือ อโยนิโสมนสิการ และปรโตโฆสะที่ไม่ดีแนวคิดนี้ได้เกิดขึ้นทุกยุคทุกสมัย และมิจฉาทิภูฏีทุกประเภท ล้วนสรุปลงในมิจฉาทิภูฏี ๒ อย่าง คือ สัสสตทิภูฏี (ความเห็นว่ายั่งยืน) และอุจเฉททิภูฏี (ความเห็นว่ายขาดสูญ) ดังนั้น หลักธรรมที่เป็นตัวละ หรือทำลายมิจฉาทิภูฏี ได้แก่ สัมมาทิภูฏี คือ ความเห็นถูกต้องในสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง โดยมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดสัมมาทิภูฏีนั้นมี ๒ ประการ คือ ปรโตโฆสะที่ดีและโยนิโสมนสิการ

๕) พระมหาวรรณวัฒน์ ชุตติพลโย (ร่มไผรงาม) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาโยนิโสมนสิการเพื่อการบรรลุธรรมในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท”^{๒๘} ผลการวิจัยพบว่าโยนิโสมนสิการ คือ การทำในใจโดยแยบคาย, การใส่ใจตลอด, การพิจารณาโดยถ่องแท้ไตร่ตรองธรรมของพระพุทธองค์อย่างถูกวิธี ถูกทางถูกเหตุ ถูกผล เกิดปัญญาบรรลุธรรมรู้แจ้งแทงตลอดอริยสัจ ๔ ปฏิบัติตาม

^{๒๖} พระมหาไพฑูรย์ จันทโก (หล่อสุวรรณ) “ศึกษาวิจัยเรื่องโคตรภูฏานในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาตามหลักสติปัฏฐาน ๔ เฉพาะกรณีการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา ๗ เดือน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

^{๒๗} นางเยาว์ หนูไชย ณ กาฬสินธุ์ “การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวคิดเรื่องมิจฉาทิภูฏีในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), บทคัดย่อ.

^{๒๘} พระมหาวรรณวัฒน์ ชุตติพลโย (ร่มไผรงาม) “การศึกษาโยนิโสมนสิการเพื่อการบรรลุธรรมในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), บทคัดย่อ.

หลักสติปัฏฐาน ๔ กำหนดกาย เวทนา จิต ธรรม ให้เห็นไตรลักษณ์ความความเป็นจริง อันเป็นเหตุปัจจัยให้สติสัมโพชฌงค์ และอริยมรรคสมบุรณ์ ซึ่งในขณะที่ปฏิบัติธรรมนั้นธรรมที่มีส่วนสำคัญและเป็นตัวชี้วัดความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติก็คือ โยนิโสมนสิการ เพราะโยนิโสมนสิการเป็นเหตุก่อให้เกิดปัญญารู้ตามความเป็นจริง สู่กระบวนการปฏิบัติเพื่อการบรรลุธรรม คือโลกุตตรธรรม ๙ อย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่พระโสดาปัตติมรรค พระโสดาปัตติผล พระสกทาคามิรรค พระสกทาคามิผล พระอนาคามิรรค พระอนาคามิผล พระอรหัตตมรรค และพระอรหัตตผล

๖) พระเอกคุณ ธมมวิจิโย (อัครประสิทธิกุล) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวทางการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่โสดาปัตติมรรค”^{๒๙} ผลการวิจัยพบว่า คุณสมบัติของพระโสดาบันนั้นในเบื้องต้นมีหลักการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่โสดาปัตติมรรค คือ การเสพสัทบุรุษ คบ นิ่งใกล้ ฟังธรรม ใส่ใจโดยแยบคาย จนถึงที่สุดเป็นผู้ที่ละสังโยชน์ ๓ ประการได้คือ สักกายทิฐิ วิจิกิจฉา และสัลลพตปรามาส พร้อมทั้งมีองค์คุณของโสดาปัตติยงค์ ๔ ประการ อย่างเช่น ในสมัยพุทธกาลนั้น อนาถบิณฑิกเศรษฐี และนางวิสาขา มหาอุบาสิกา มีคุณสมบัติครบถ้วนทุกประการ คือ พระพุทธพระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่งที่ระลึก และประกอบด้วยศีลที่เป็นพระอริยะชอบใจ

๗) พระมหาอำนาจ ชยวุฑโฒ (ท้าวอานนท์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาความเป็นกัลยาณมิตรในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา”^{๓๐} ผลการวิจัยพบว่า กัลยาณมิตร หมายถึง บุคคลผู้มีความใฝ่รู้ตั้งตนอยู่ในธรรมเป็นผู้ชี้แนะแนวทางแห่งความเจริญ รวมทั้งเป็นธรรมที่สบายด้วยครอบคลุมไปถึงสิ่งแวดล้อมทุกอย่าง ที่เอื้อต่อการเรียนรู้พัฒนาระดับความคิด ความอ่าน ความเข้าใจ ที่ถูกต้องถือว่าเป็นกัลยาณมิตรทั้งสิ้น โดยมีลักษณะเป็นผู้ที่สมบูรณ์ด้วยศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ วิริยะ สติ และปัญญาเชื่อมั่นต่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เชื่อในเรื่องกรรม และผลของกรรม

สรุปงานวิจัยจากเอกสารที่นำเสนอมาทั้งสิ้น ล้วนสอดคล้องกับเนื้อหาที่วิจัย และยังไม่พบงานวิจัยในเรื่อง “ศึกษาหลักธรรมและการเจริญวิปัสสนาภาวนาในสัมมาทิฐิสูตร” จากที่อื่นจึง

^{๒๙} พระเอกคุณ ธมมวิจิโย (อัครประสิทธิกุล), “การศึกษาแนวทางการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่โสดาปัตติมรรค”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), บทคัดย่อ.

^{๓๐} พระมหาอำนาจ ชยวุฑโฒ (ท้าวอานนท์), “ศึกษาความเป็นกัลยาณมิตรในการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), บทคัดย่อ.

ได้ทำการศึกษาวิจัยดังกล่าว เพื่อแก้ปัญหาในสังคมที่มีความคิดเห็นผิด (มิฉันทิภูฏ) เปลี่ยนเป็น
สัมมาทิฏฐิ (ความเห็นชอบ) ในระดับหนึ่งจนกว่าจะได้รับประโยชน์สูงสุดในการนำไปประยุกต์ใน
การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของผู้ที่สนใจ หรือต้องการปฏิบัติธรรมจริง ๆ ต่อไป

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นการวิจัยเอกสาร
(Documentary Research) ซึ่งมีขั้นตอนวิธีดำเนินการ ดังนี้

๑.๗.๑ ขั้นรวบรวมข้อมูล

๑) รวบรวมข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ พระสุตตันตปิฎก
มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก์ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย^{๓๑} และพระไตรปิฎกเล่มอื่น ๆ อรรถกถา
พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย^{๓๒} มูลปณณาสก์ พร้อมทั้ง ฎีกา และปกรณ์วิเสสอื่น ๆ

๒) รวบรวมข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ เอกสาร ตำรา
งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และบทความอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๑.๗.๒ ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาจัดกลุ่ม แยกประเภท โดยกำหนดเนื้อหาเป็น ๕ บท ส่วน
วิธีการวิเคราะห์ เน้นการนำข้อมูลที่แปลมาจากภาษาพระบาลี แสดงเป็นหลักก่อน จากนั้นจึงนำ
ข้อมูลที่เป็นอรรถกถา ฎีกา ปกรณ์วิเสส และเอกสารอื่น ๆ มาใช้ประกอบการอธิบายในการเขียน
เนื้อหาลงในแต่ละบทตามความสอดคล้อง และความเหมาะสมแก่เนื้อหาของการศึกษา

๑.๗.๓ ขั้นนำเสนอผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง ศึกษาหลักธรรมและการเจริญวิปัสสนาภาวนาในสัมมาทิฏฐิสูตร
ครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาตามลำดับขั้นตอน ด้วยวิธีบรรยายเชิงพรรณนาตามความ
เหมาะสมแก่เนื้อหา

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้ทราบเนื้อหาและหลักธรรมในสัมมาทิฏฐิสูตร

^{๓๑} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๘๙/๘๑-๑๐๐.

^{๓๒} ม.ม.อ. (ไทย) ๑/๑/-/๕๔๑-๖๐๕.

๑.๘.๒ ทำให้ทราบอารมณ์วิปัสสนากรรมฐานในสัมมาทิฐิสูตร

๑.๘.๓ ทำให้ทราบแนวทางในการเจริญวิปัสสนาภาวนาในสัมมาทิฐิสูตร